

UOT 159.9

**KOMMUNİKATİV SƏRİŞTƏ UŞAQ ŞƏXSİYYƏTİNİN MƏDƏNİ
KEYFİYYƏTLƏRİNİN FORMALAŞMASI AMİLİ KİMİ****Pərvanə İldırım qızı İmanova**

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin müəllimi

ORCID: 0000-0002-9542-4804**E-mail:** imanova.pervane@bk.ru*Açar sözlər:* məktəbəqədər yaş, ünsiyyət mədəniyyəti, kommunikativ səriştə, fəaliyyət.*Ключевые слова:* дошкольный возраст, культура общения, коммуникативная компетентность, активность.*Key words:* preschool age, communication culture, communicative competence, activity.

Ünsiyyət mədəniyyətinin formalaşdırılması məktəbəqədər pedaqogikanın ən mühüm vəzifələrindən biridir. Məktəbəqədər integrativ mühit cəmiyyətin bir modelidir. Bir insanın cəmiyyətdəki uğuru, sosiallaşma üçün xüsusilə vacib olan ünsiyyət mədəniyyətinin səviyyəsindən asılıdır. Çünki bu, cəmiyyətdəki hər hansı bir fəaliyyətin səmərəliliyinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir.

Ünsiyyət şəxsiyyətin inkişafında həlledici rol oynayır. Ünsiyyət olmadan şəxsiyyətin formalaşması ümumiyyətlə mümkün deyil. Məhz ünsiyyət prosesində təcrübənin mənimsənilməsi, biliklərin toplanması, praktik bacarıqların, münasibət və inancların formalaşması baş verir. Yalnız ünsiyyət zamanı estetik hisslər, mənəvi ehtiyaclar inkişaf edir, xarakter formalaşır.

Kommunikativ səriştə mədəni yanaşma nöqteyi-nəzərindən fərdin inkişaf xüsusiyyətlərinin tərkib hissəsi kimi özünü əks etdirir.

Elmi və pedaqoji ədəbiyyatda tez-tez rast gəlinən, gündəlik həyatda geniş istifadə olunan aşağıdakı mədəni xüsusiyyətləri ayırd edə bilərik: ünsiyyət mədəniyyəti və ya kommunikativ mədəniyyət, şəxsiyyətlərarası mədəni münasibətlər, davranış mədəniyyəti, nitq mədəniyyəti, düşüncə mədəniyyəti, mədəni hisslər və s. Qeyd etdiyimiz bu mədəni xüsusiyyətlər müxtəlif elmlərin (psixologiya, pedaqogika, fəlsəfə və s.) tədqiqat obyektinə çevrilmiş, tədqiq edilmiş və nəticələr əldə edilmişdir.

Ünsiyyət mədəniyyəti ümumi davranış mədəniyyətinin ən vacib komponenti və fərdin mənəvi inkişafı üçün zəruri şərt hesab olunur. Uşağın böyüklər və həmyaşıdları ilə ünsiyyət norma və qaydalarını yerinə yetirməsi hörmətə, xoş niyyətə, ictimai yerlərdə, evdə nəzakətli davranış tələblərinə riayət etməyə əsaslanır.

Ünsiyyət mədəniyyətinin əsasını müəyyən qanun və qaydalara uyğun təşkil edilən və tənzimlənən etiket qaydaları təşkil edir.

Etiket - insanlar arasında münasibətlərin zahiri ifadəsini tənzimləyən qaydalar və normalar məcmusu daxil olmaqla, cəmiyyətdə müəyyən edilmiş davranış qaydası, ədəb-ərkan, müraciət və salamlama formalarında, ictimai yerlərdə davranışında, insanın xarici görünüşündə təzahür edir. Etiket ünsiyyəti müəyyən qanun və qaydalara uyğun təşkil edir və tənzimləyir.

Ünsiyyət mədəniyyəti anlayışı çoxşaxəlidir. Ünsiyyət mədəniyyəti insanın kommunikativ fəaliyyətinin əxlaqi və estetik xüsusiyyətlərini üzə çıxarır. O, informasiyanın, davranış və nitq vasitələrinin məzmununun ünsiyyətdə olanlar arasında mənəvi münasibətlərin və qarşılıqlı

anlaşmanın qurulmasına töhfə verdiyi kommunikativ fəaliyyəti təşkil etmək bacarığında özünü göstərir. Ünsiyyət mədəniyyəti cəmiyyətdə formalaşmış və qəbul edilmiş mədəni dəyərlər, ənənələr və ünsiyyət normaları əsasında qurulur. Müəyyən bir cəmiyyətdə, dövlətdə, bölgədə qəbul edilmiş ünsiyyət mədəniyyəti normalarını bilmək insana onun üçün yeni sosial mühitdə tez bir zamanda anlayış və dəstək tapmağa imkan verir. Bu baxımdan onun hələ kiçik yaşlarından uşaqlara mənimsədilməsi olduqca zəruridir.

Məktəbəqədər yaşda uşaqlara hamıya (öz həmyaşıdlarına, böyüklərə və s.), eyni zamanda başqa mədəniyyətlərin nümayəndələrinə hörmətli münasibət, müxtəlif millətlərin nümayəndələri ilə təmaslara hazır olmaq, ümumbəşəri dəyərlərə əsaslanan ünsiyyət mədəniyyəti qaydalarını tətbiq etmək bacarığı və bir-birinə münasibətdə tolerantlıq tərbiyə etməyə xüsusi diqqət vermək lazımdır.

Psixoloji və pedaqoji ədəbiyyatlarda “Kommunikativ mədəniyyət” və “Ünsiyyət mədəniyyəti” anlayışlarının hər ikisindən istifadə olunur. Lakin “Ünsiyyət mədəniyyəti” anlayışı ilə yanaşı, onun xarici analoqu sayıla bilən “kommunikativ mədəniyyət” anlayışından kifayət qədər daha geniş istifadə olunur. Bu anlayışların hər ikisi mahiyyət etibarilə yaxınlıq təşkil edir.

Şəxsiyyətin hərəkət və davranışında ünsiyyət mədəniyyətinin təzahürü müxtəlif şəkildə özünü göstərir:

- birbaşa ünsiyyətdə özünü göstərən xüsusiyyətlər (ünsiyyətçilik, nəzakətlik və s.);
- ünsiyyət zamanı fərdin şəxsi keyfiyyətləri, idrakı qabiliyyətləri;
- nitq mədəniyyəti;
- mədəni davranış və s.

Ünsiyyət mədəniyyətinin komponentlərini müəyyən edərkən L.S. Kolmoqorova (2002), hər hansı bir mədəniyyət növündə (pedaqoji, psixoloji, ünsiyyət mədəniyyəti, duyğular mədəniyyəti və s.) aşağıdakı komponentləri müəyyən edir:

- 1) koqnitiv (savadlılıq əsas bilik və bacarıqlar kimi);**
- 2) səriştəlilik;**
- 3) dəyər-semantik;**
- 4) refleksiv şəkildə qiymətləndirmə;**
- 5) mədəni yaradıcılıq [4, s.79].**

Savadlılıq (sadə bilik və bacarıqlar) mədəniyyətin “əsaslarını” təşkil edir, onun inkişafı əsasən çox vaxt yaş, fərdi və digər xüsusiyyətlərin nəzərə alınmasından başlayır. Savadlılıq mədəniyyətin inkişafında ilk addımdır, normal inkişaf edən hər bir insan üçün əlçatandır. Kommunikativ mədəniyyətdə kommunikativ savad əsas kommunikativ bilik və bacarıqlara sahib olmaq kimi xarakterizə edilə bilər.

Səriştəlilik problemlərin həllində (bu halda ünsiyyət problemləri) effektiv qərarlar qəbul etməyə imkan verən biliklərin təşkilinin xüsusi növü kimi başa düşülür. Səriştəlilik bilik və bacarıqlara əsaslanan fəaliyyətlərin (xarici və daxili) səmərəliliyi və konstruktivliyi ilə xarakterizə edilə bilər, yəni insanın qarşısında duran vəzifə və problemləri həll etmək üçün bilik və bacarıqlardan səmərəli istifadə deməkdir. Kommunikativ səriştə öz keçmiş təcrübəsindən və sosial-tarixi təcrübədən adekvat istifadə etməyi nəzərdə tutur. Bu, konkret insan, konkret vəziyyət haqqında biliklərə yiyələnməklə əlaqələndir.

Bəşər mədəniyyətinin dəyər-semantik komponenti şəxsi əhəmiyyətli və şəxsi dəyərli arzuların, idealların, inancların, baxışların, mövqelərin, münasibətlərin məcmusudur. Bu xüsusiyyətlər fərdin daxili dünyasının əsasını təşkil edir. Dəyərlər bir insanın mədəniyyətinin “özəyi”

kimi müəyyən edilə bilər.

Dəyər sistemi özünü və başqalarını qiymətləndirmək, münasibət bildirmək və seçim etmək üçün zəruri olan müəyyən bir koordinat sistemi kimi çıxış edir. Humanist ənənələrə uyğun olaraq hesab etmək olar ki, mədəni insanın malik olduğu dəyərlər insanın daxili dünyasının unikallığına, psixoloji təcrübəsinə açıq maraq və müsbət dəyər münasibəti ilə xarakterizə olunur.

İnsanın mədəniyyəti mənimsəməkdə fəaliyyətinin məqsədlərini və nəticələrini dərk etməsi, habelə onda baş verən daxili dəyişikliklər, özünü dəyişən bir şəxsiyyət, fəaliyyət subyekti kimi dərk etməsi onun mədəniyyət göstəricisi kimi əks olunur.

Refleksiya fərdin inkişafı və özünü inkişaf etdirmə mexanizmi kimi özünü tanımanın və özünü tənzimləmənin əsas intellektual vasitəsidir. Refleksiv mexanizm sayəsində insan öz inkişafının yeni səviyyələrinə keçir. Qarşılıqlı anlaşmanın qurulması mexanizmi olan refleksiya insanın özünü dərk etməsini, eləcə də ünsiyyət partnyoru tərəfindən “mənini qavraya biləcəyini” anlamaqda iştirak edir. Burada söhbət həmsöhbətin qavrayışına əsaslanaraq bir-birini əks etdirməkdən gedir, lakin qavrayış prosesinə əlavə olaraq bir sıra zehni əməliyyatlar da daxildir ki, bu da təkcə partnyoru dərk etməyə deyil, həm də onun daxili zehni fəaliyyətini təmamlamağa imkan verir [7, s. 37].

Mədəni yaradıcılıq prosesi - insan kiçik yaşlardan başlayaraq həm mədəniyyətin yaradılmasında bir iştirakçı kimi çıxış edir, həm də onun formalaşmasına səbəb olur. Hər bir insan hazır metod və ya üsulları olmayan həyat problemləri ilə üzləşir. İnsan əldə etdiyi mədəniyyət səviyyəsinə əsaslanaraq yeni fəaliyyət və davranış üsulları, yeni ünsiyyət üsulları, formaları yaradır və yaradıcılığını həyata keçirir. Bunun ilk addımları məhz məktəbəqədər yaşdan başlayır. Uşaqların özlərini sərbəst ifadə edə biləcəyi və ünsiyyətdən müsbət emosiyalar ala biləcəyi xoş niyyətli atmosferin yaradılması çox vacibdir. “Xoş, mehriban, hörmət və tələbkarlığa əsaslanan ünsiyyət uşaqların inkişafı və fəaliyyəti üçün daha çox əlverişli şərait yaradır” [2, s. 127].

Ünsiyyət mədəniyyəti mahiyyət etibarilə ümumi ünsiyyət mədəniyyəti və peşəkar ünsiyyət mədəniyyəti anlayışlarını özündə əks etdirir.

Ümumi mədəniyyət dar, xüsusi fəaliyyət növlərinin xüsusiyyətlərindən asılı olmayaraq, gündəlik vəzifələrin geniş spektrini həll etməyə, konkret peşədən asılı olmayaraq geniş sosial rolları yerinə yetirməyə hazırlığı müəyyən edən funksiyalar, vəzifələr, xüsusiyyətlər və parametrlərlə xarakterizə olunur. Məsələn, yetişməkdə olan hər bir gənc nəslin nümayəndəsi müəyyən səviyyədə ümumi ünsiyyət mədəniyyətinə malik olur. Uşaq ilkin ümummədəni keyfiyyətləri ailədə, daha sonra digər sosial institutlarda (məktəbəqədər təhsil müəssisəsində, məktəbdə və s.) mənimsəməyə başlayır. Sistemləşmiş təhsil mühiti çərçivəsində uşaqlarda ümummədəni dəyərlər inkişaf edir. Məhz buna görə də ümumi mədəniyyətin tərkib hissələrindən biri kimi uşağın kiçik yaşlarından tərbiyəsində buna nail olunmalıdır.

Psixoloji ədəbiyyatda mövcud olan ünsiyyət mədəniyyətinin bir çox tərifləri vardır:

— nəzakətlik, təmkinlilik, mehribanlıq, tərəf müqabilini dinləmək bacarığı və başa düşmək arzusu, onların zövqünə, fikirlərinə, ovqatına hörmətlə yanaşmaq, sevinc və kədərini anlamaq, dərdinə şərik olmaq-bütün bunlar ünsiyyət mədəniyyətinin əlifbasıdır. Hamı bu əlifbanı öyrənməli, mənimsəməlidir (Ə.Ə. Əlizadə);

— özünün şəxsi keyfiyyətlərini düzgün qiymətləndirən hər bir müəllim ünsiyyət mədəniyyətinə yiyələnmək üçün hansı keyfiyyətlərin zəruri olduğunu da dərinlən bilməli və bunu özündə tərbiyə etməyi bacarmalıdır (M.İ. İlyasov);

- cəmiyyətdə olan münasibətlər normalarına riayət etmək (E.V. Sokolov);
- başqalarına münasibətdə duyğuları idarə etmək bacarığı (M.N. Noçevnik);
- ünsiyyət vasitələri və şəxsiyyətlərarası qarşılıqlı əlaqə qanunları sahəsində fərdin bilik, bacarıq və vərdişlərinin məcmusu (V.V. Sokolova);
- şəxsiyyət münasibətlərinin əxlaqi yönümü (L.B.Volçenko, A.I.Titarenko);
- ünsiyyət formalarının, vasitələrinin və üsullarının keyfiyyət səviyyəsi (I.A. Popov, E.P. Savrutskaya);
- şəxsiyyətin sosiallaşması və özünü inkişafının nəticəsi olan insan və digər insanlar arasında qarşılıqlı əlaqənin forma və üsullarının keyfiyyət səviyyəsi (I.F. Petrova).

İnsanın kommunikativ mədəniyyəti ünsiyyət vasitələrinin adekvat seçilməsi və istifadəsinə əsaslanan məqsədyönlü və effektiv şəxsiyyətlərarası qarşılıqlı əlaqəni təmin edən bilik, bacarıq və vərdişlərin məcmusudur, habelə şifahi və yazılı ünsiyyət şərtlərində həmsöhbətlərə təsirini proqnozlaşdırmaq, ünsiyyətdə məlumat əldə etmək bacarığıdır (A.Q. Samoxvalova, 2012).

A.Q. Samoxvalova ünsiyyət mədəniyyətini formalaşdıran aşağıdakı bir sıra mədəni komponentlər toplusunu qeyd edir:

- kommunikativ vəziyyətin şərtlərinə adekvat cavab verən emosional mədəniyyət;
- plana uyğun gələn və reallığı etibarlı şəkildə əks etdirən qərarlar qəbul edilməsinə yönəlmiş idrak fəaliyyətinin spesifik formaları olan koqnitiv mədəniyyət;
- ünsiyyət problemlərinin optimal həlli üçün nitqin asan qurulmasını təmin edən bilik, bacarıq və vərdişlərin məcmusu kimi başa düşülən nitq mədəniyyəti.

“Ünsiyyət mədəniyyəti insan üçün adekvatlıq, uğur, fərdi orijinallıq... ünsiyyət mənbəyinə çevrilir; yüksək səviyyədə özünə hörmət təmin edir; kommunikativ sferada fərdin özünü inkişafını stimullaşdırır” [6, s.127].

Məqsədyönlü təlim-tərbiyə prosesi mədəniyyətin mənimsənilməsindən, onun səriştəli ötürülməsindən ibarət ən mühüm vəzifəni yerinə yetirir.

Peşəkar pedaqoji ünsiyyət mədəniyyəti tərbiyəçi-müəllimin peşə fəaliyyətinə şəxsi hazırlığı, onun ümumi və pedaqoji mədəniyyət səviyyəsindən asılıdır. Tərbiyəçi-müəllimin peşəkar ünsiyyət mədəniyyəti nə qədər yüksəkdirsə, bir o qədər çox ünsiyyətin məzmununa və təbiətinə təsir etmək imkanına sahib olur.

Peşəkar pedaqoji ünsiyyətə ünsiyyət mədəniyyətinin tərkib hissəsi kimi baxılır ki, burada tərbiyəçi-müəllimin nitqi, davranışı, jesti, mənəvi və əxlaqi dəyərləri əsas rola malik olur. Bu xüsusiyyətlərə malik tərbiyəçi-müəllim bütün ünsiyyət qaydalarını dərin humanist prinsiplər əsasında həyata keçirməklə uşaqlarda insanlara, ətrafdakı canlılara hörmət, xoşməramlıq, tolerantlıq kimi xarakterik xüsusiyyətləri aşılamaqla yanaşı, onlarda nəzakətli davranışın inkişafına da səbəb olur. Nəzakət ünsiyyət qabiliyyəti kimi müxtəlif vəziyyətlərdə davranış qaydalarına riayət etməklə xarakterizə olunur.

L.S. Vıqotski uşağın zehni inkişafını onun “mədəniyyətə qovuşması” kimi qiymətləndirir. Onun əsərlərində mədəni inkişafın mahiyyəti, mədəni davranışın strukturu, funksiyaları və genezisi, yəni ali psixi funksiyalar araşdırılır. O, psixikada fəvqəltəbii, sosial mənşəli dəyişiklikləri təyin etmək üçün “mədəni inkişaf” anlayışından istifadə edir. Buna görə də biz bu termini “zehni mədəniyyət”, “zehni proseslər mədəniyyəti”, “zehni fəaliyyət mədəniyyəti”, “ali psixi funksiyalar” anlayışları ilə sinonim şəkildə əlaqələndiririk. Məhz bu baxımdan L.S. Vıqotski mədəni inkişafın ümumi genetik qanununu formalaşdırdı: “Uşağın mədəni inkişafındakı hər bir funksiya səhnədə iki dəfə, iki səviyyədə görünür, əvvəlcə sosial, sonra psixoloji,

əvvəlcə insanlar arasında, intersixik kateqoriya kimi, sonra uşaq daxilində, intrapsixik kateqoriya kimi” [3, s.145].

Mədəni inkişaf insanın sosial həyatının və ictimai fəaliyyətinin məhsuludur. Sual yaranır: nə pasport, nə də zəka yaşı ilə müəyyən edilə bilinməyən insanın mədəni yaşını necə təyin etmək olar?

Mədəniyyətin prosessual aspektini təsvir edərkən adekvat anlayışlar, fikrimizcə, formalaşma, təhsil, inkişaf deyil, formalaşma, genesis, inkişaf - “inkorporasiya”-sıdır.

“Təşəkkül” və “tərbiyə” anlayışlarını bütövlükdə bəşər mədəniyyətinə deyil, mədəniyyətin ayrı-ayrı komponentlərinə aid etmək olar. Bu, ilk növbədə, təlim, təhsil və fərdi inkişaf səviyyəsini ifadə edən şəxsi mədəniyyət anlayışının özü ilə bağlıdır. İkincisi, formalaşma prosesi bir çox xarici və daxili, obyektiv və subyektiv amillərin təsiri altında baş verir. Beləliklə, mədəniyyət bütövlükdə formalaşmır, mədəniyyət mənimsənilir, insanlar ona cəlb olunur və bu proses həmişə xüsusi təşkil olunmuş şəraitdə baş vermir.

Şəxsiyyətin kommunikativ mədəniyyətinin, eləcə də kommunikativ sərəştəsinin əsasları təhsil prosesində formalaşdırılır. Lakin onun formalaşdırılması insanın ünsiyyət təcrübəsidir. Kommunikativ mədəniyyətin, o cümlədən kommunikativ sərəştənin mənimsənilməsinin əsas mənbələri aşağıdakılardır:

- Xalq mədəniyyətinin sosial-normativ təcrübəsi;
- Xalq mədəniyyətinin istifadə etdiyi ünsiyyət dillərini bilmək;
- Müxtəlif şəraitdə şəxsiyyətlərarası ünsiyyət təcrübəsi;
- Mədəni qavrayış təcrübəsi [5, s.107].

Ünsiyyət təcrübəsi insanın ünsiyyət mədəniyyətinin strukturunda xüsusi yer tutur. Bir tərəfdən, o, sosial xarakter daşıyır və mədəniyyətin daxili norma və dəyərlərini özündə cəmləşdirir, digər tərəfdən isə fərdir, çünki o, fərdi kommunikativ qabiliyyətlərə və fərdin həyatında ünsiyyətlə əlaqəli psixoloji hadisələrə əsaslanır. Bu təcrübənin dinamik tərəfi ünsiyyətdə reallaşan, insanın sosial inkişafını təmin edən sosiallaşma və fərdiləşmə proseslərindən, habelə onun ünsiyyət vəziyyətinə reaksiyalarının adekvatlığından və onların orijinallığından ibarətdir.

Kommunikativ mədəniyyətin formalaşması üçün kiçik yaşlardan uşaqlarda idrakın inkişafına, estetik və yaradıcı cəhətdən səmərəli təlim mühitinin formalaşmasına, sosial-emosional sferanın yaradılmasına, ətraf aləmin şüurlu şəkildə dərk olunmasına, qavranılmasına şərait yaratmaq xüsusilə vacibdir. Hərtərəfli inkişaf prosesinin sərəştəli təşkili və həyata keçirilməsi ünsiyyətin müxtəlif modellərinin tətbiqinə şərait yaradır. Bu modellər fərdin kommunikativ erudisiyasının əsasını qoyur, ünsiyyət mədəniyyətinin dəyər-semantik komponentinin inkişafına töhfə verir və kommunikativ əlaqəsini genişləndirir.

Beləliklə, ünsiyyət mədəniyyəti və ya kommunikativ mədəniyyət fərdin ümumi və ya şəxsi mədəniyyətinin tərkib hissəsi olan mürəkkəb bir hadisədir. Onun formalaşdırılmasına erkən yaşlardan başlanılması böyüyən nəslin həm sosial adaptasiyasına, həm də bir cəmiyyət üzvü kimi formalaşmasına mühüm töhfə verdiyindən ona hələ məktəbəqədər yaşdan başlanılması olduqca vacibdir.

Problemin aktuallığı. Yetişən gənc nəslin tərbiyəsi, təhsili bir başa onlara yaradılan şəraitdən, məqsədyönlü təsirdən asılı olaraq dəyişir. Şəxsiyyətin formalaşdırılması ünsiyyət vasitələrinin adekvat seçilməsi, onun istifadəsində məqsədyönlü və effektiv şəxsiyyətlərarası qarşılıqlı əlaqənin təmin edilməsi ilə əlaqəli şəkildə həyata keçirilir.

Problemin elmi yeniliyi. Uşaq şəxsiyyətinin mədəni keyfiyyətlərinin formalaşmasında kommunikativ şəriştənin, ünsiyyət mədəniyyətinin rolu araşdırılmış və erkən yaşdan başlayaraq onun təsir imkanlarının genişləndirilməsinin əhəmiyyəti əsaslandırılmışdır.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Məqalədən məktəbəqədər təhsil müəssisəsində çalışan tərbiyəçi-müəllimlər, valideynlər, loqopedlər, psixoloqlar faydalana bilər.

Ədəbiyyat

1. Əlizadə Ə.Ə. Müasir Azərbaycan məktəbinin psixoloji problemləri / Ə.Ə.Əlizadə.- Bakı: Pedagogika. 2004, 432 s.
2. İlyasov M.İ. Müəllimin pedaqoji ustalığı / M.İ.İlyasov.- Bakı: "Elm və təhsil". 2013, 215 s.
3. Выготский Л.С. Психология развития человека. — М.: Изд-во Смысл; Изд-во Эксмо, 2005. — 1136 с, ил.
4. Колмогорова, Л. С. Диагностика психологической культуры школьников / Л. С. Колмогорова. – Москва: ВЛАДОС, 2002. – 320 с.
5. Руденский, Е. В. Социальная психология: курс лекций / Е. В. Руденский. – Москва: ИНФА-М ; Новосибирск: ИГАЭИУ, 1997. – 224 с.
6. Самохвалова, А. Г. Деловое общение: секреты эффективных коммуникаций: учебное пособие / А. Г. Самохвалова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Санкт-Петербург: Речь, 2012. – 333 с.
7. Уланова, А.Ю. Модель психического как ментальная основа коммуникативной успешности детей 4 - 6 лет: специальность 19.00.13 «Психология развития, акмеология»: диссертация на соискание ученой степени кандидата психологических наук / Уланова Анна Юрьевна. – М., 2015. – 201 с.

П.И. Иманова

Коммуникативная компетентность – это культура личности ребенка как фактор формирования своих качеств

Резюме

Формирование культуры общения – одна из важнейших задач дошкольной педагогики. Дошкольная интегративная среда является моделью общества. Успех человека в обществе зависит от уровня культуры общения, что особенно важно для социализации. Потому что это существенно влияет на эффективность любой деятельности в обществе. Для того, чтобы подготовить педагога-психолога к решению этой и других проблем, необходимо формирование коммуникативной культуры личности, в том числе одной из её составляющих – коммуникативной компетентности.

P.İ. İmanova**Communicative competence is the child's personality culture as a factor in the formation of their qualities****Summary**

Forming a culture of communication is one of the most important tasks of preschool pedagogy. The preschool integrative environment is a model of society. A person's success in society depends on the level of communication culture, which is especially important for socialization. Because it significantly affects the effectiveness of any activity in society. In order to prepare the educational psychologist to solve this and others problems, it is necessary to form a communicative culture of the individual, including one of its components – communicative competence.

Redaksiyaya daxil olub: 15.02.2024